

Qui fou Alexandr Helphand? També conegut pel seu pseudònim Parvus, aquest personatge llegendari del socialisme d'abans de la Primera Guerra Mundial ha passat —però tampoc no massa— a la història com un teòric gens negligible del marxisme, com l'inspirador de la noció de «revolució permanent». També com a cas enigmàtic i singular. Com a «mercader de la revolució», valedor i agent del govern imperial alemany. Un socialista jueu nascut a l'Imperi rus, que havia estat en contacte directe amb els caps pensants del marxisme europeu —cridà l'atenció del vell Friedrich Engels amb els seus primers articles—, que participà en la Revolució russa de 1905 i acabà establint-se el 1910 a Turquia i els Balcans. On va fer negocis molt lucratius. A partir d'aleshores va conrear aquesta vessant i esdevingué un magnat, financer i impulsor d'empreses d'importació-exportació, alhora que canalitzava un important suport econòmic i logístic als revolucionaris russos. Moltes vides en una, es podria dir.

Entre altres coses, Alexandr (Israel Lazarevic) Helphand (1867-1924), nascut a Berezino (Bielorússia) —on també va nàixer Marc Chagall—, i educat a Odessa, polític i economista, va fer aportacions teòriques significatives en l'àmbit del marxisme, com ho demostra per exemple la seua polèmica amb l'economista Böhm-Bawerk. Fou revolucionari actiu a Rússia, un dels dirigents, juntament amb Trotski, del soviets de Petersburg durant la revolució de 1905, conegué les presons tsaristes i la deportació a Sibèria... S'havia fet un nom, com a teòric, dins de la socialdemocràcia alemanya en les darreres dècades del segle XIX i després de la desfeta de la revolució del 1905 tornà a Alemanya, alhora que mantenia contactes amb la clandestinitat i els exiliats russos.

Si se'l recorda en algun llibre d'història és sobretot perquè tingué un paper fonamental en el sensacional acord secret amb les autoritats imperials alemanyes que va fer possible el trasllat de Vladímir I. Lenin i un grup de bolxevics des de Zuric a Petrograd, en el famós tren segellat, l'abril del 1917, enmig de l'efervescència revolucionària que havia dut a la caiguda del tsarisme al febrer d'aquell any, i en plena guerra entre Alemanya i Rússia. (Una història que s'explica amb detall al llibre de Catherine Merridale Lenin on the train, 2016). Lenin tenia com a missió traure Rússia de la guerra, cosa que permetria Alemanya de concentrar-se al front occidental. I ho va fer, alhora que provocà un incendi que s'endugué moltes més coses per davant.

Helphand contribuí, doncs, a un canvi històric. Ara bé, en tant que observador ben informat, aviat el va decebre el desenllaç de la Revolució d'Octubre, perquè hi va veure —com també Rosa Luxemburg— la implantació d'una nova tirania implacable. D'altra banda, avançant-se al seu temps, va copsar les noves dimensions de la relació entre la democràcia i el capitalisme després de la Primera Guerra Mundial, alhora que insistia en la necessitat d'unió d'Europa

*Una boira d'oblit es va estendre al llarg de dècades sobre la seua figura, que no interessava ni als hereus del bolxevisme ni als de la socialdemocràcia. Una boira que només van esbandir algunes publicacions. Una de molt important fou la biografia que li va dedicar Pietro Zveteremich, *Il grande Parvus* (Garzanti, 1988, 412 pp.), de la qual n'oferim el prefaci quasi sencer, que situa el personatge en el seu context. Cal parar esment al moment de publicació d'aquesta biografia: l'URSS encara existia, tot i que situada ja en el període de la glasnost de Gorbatsxov, en la recta final cap a la seua fi, que s'esdevingué el 1991.*

Al llarg del segle XX l'atenció a la Revolució d'Octubre, al marxisme, a la gènesi d'aquella transformació radical i dramàtica, al comunisme i la seua expansió mundial, conegué moments d'intensitat molt variable. Cal mirar històricament també aquest fenomen. El que avui pot semblar ja remot i arxivat no sempre fou considerat així. I fins i tot es pot aventurar que no hauríem d'excloure un interès renovat —ara que Rússia torna a ser un factor tan pertorbador— per determinats episodis que han restat en la penombra de la història. Parvus és un gran desconegut, però no ha deixat mai de ser una figura enigmàtica i alhora fascinant.

*L'autor de la biografia de Parvus, Pietro A. Zveteremich (1922-1992), escriptor i crític italià, fou professor de llengua i literatura russa a la Universitat de Messina. Tingué cura de les primeres traduccions mundials de la novel·la *Doctor Zhivago*, de Boris Pasternak i va publicar traduccions del rus a l'italià, així com nombrosos assaigs literaris i novel·les.*

Gustau Muñoz

Prefaci a la Biografia d'Alexandr Helphand, 'Parvus'

PIETRO ZVETEREMICH

De les quatre figures històriques de la teoria i la pràctica de la revolució marxista que foren, a l'alba del segle [passat], els artífexs del comunisme, tres han merescut una atenció prolongada: Rosa Luxemburg, Lenin i Lev Trotski.

Es pot dir sense por a equivocar-nos que apareixen tothora com a interlocutors en el debat polític contemporani a causa del premi que la història va donar a l'elaboració conceptual que dugueren a terme, posant la carn i la sang de Rússia a disposició del seu projecte, alhora que n'estenia la suggestió a territoris cada vegada més vastos i llunyans.

Perquè tot i les desenes de milions de víctimes i la fallida total, en termes econòmics, polítics i civils, de la utopia de la «nova societat», el pes d'aquest experiment i la seua incidència en la història del segle han estat enormes i condicionadors. I els artífexs del nucli de pensament del qual se'n derivà continuen sent recordats i reconsiderats des dels punts de vista més variats.

Dels quatre, però, se n'oblida un, qui fou, en canvi, el primer, el veritable pioner i iniciador: aquell Parvus que va precedir tots els altres, i no tan sols cronològicament. Fou el primer a teoritzar les tècniques de la revolució proletària en l'«època de l'imperialisme» i un poder alternatiu, la democràcia obrera, oferint models que foren assajats ja en la Revolució russa de 1905 i que reprengueren Luxemburg, Trotski i —parcialment, i deformats— també Lenin. Fou el teòric marxista més entès en els problemes de l'economia política i d'horitzons més vastos quant a l'estratègia i la tàctica del moviment obrer; el primer a percebre les transformacions del capitalisme modern i de l'equilibri geopolític mundial; el primer, encara situat dins del marxisme, a copsar la necessitat de la unitat d'Europa; i el primer que va alertar davant els perills inherents a l'estat socialista centralitzat.

Però pràcticament només se'l recorda com la persona que va organitzar el retorn de Lenin des de l'exili suís a Rússia per prendre el poder; com el personatge opulent i misteriós i aventurer equívoc que va sortir justament en aquell moment de l'ombra de la història per a desaparèixer tot seguit, de nou i per a sempre.

La historiografia comunista el va bandejar abans encara de deixar de costat Trotski i Luxemburg. Només Lenin havia de ser-ne el pare fundador. Però hi ha una raó més seriosa: Parvus fou l'únic d'ells que ja després del 1917 considerà acabada la il·lusió de la revolució dels soviets i pensà en un llarg període d'empelt de socialisme en el capitalisme. *L'hic Rhodus, hic salta* [el nus de la qüestió] no era

la conquesta del poder, sinó la capacitat de transformar l'economia capitalista en una economia socialista que calia inventar de cap a cap. Per a una comesa així calia un moviment socialista de masses, democràtic però no oportunista, i no el partit centralitzat i militaritzat de Lenin que ell havia rebutjat ja el 1903, quan es trobava a les beceroles.

Aquesta fou considerada la seua abjuració, la seua apostasia, la seua gran traïció als altres tres «companys» i això tant més pel fet que quan va esclatar la Primera Guerra Mundial Parvus mantenia obertament que calia donar suport i utilitzar la potència d'Alemanya —pàtria del partit socialista més fort del món— per abatre Rússia, pàtria del tsarisme: d'un despotisme asiàtic que gravitava sobre Europa.

Lenin estava secretament d'acord amb aquesta posició i l'acció pràctica consegüent, a despit de les declaracions públiques, alhora que se'n beneficià de cara a la repatriació, la presa del poder i més enllà. Però Parvus, que havia cregut que podria servir-se de la màquina de guerra alemanya i de Lenin per a obrir a Rússia la perspectiva d'un socialisme democràtic on ell tindria un paper de primer pla, fou desplaçat per l'Alemanya imperial i pel mateix Lenin, que pactaren directament, a través de Riezler, i l'excloueren.

El seu projecte polític de dimensió històrica no va reeixir, certament, però Parvus se'ns presenta en tot cas com un protagonista massa poc conegut d'aquells trenta anys crucials de la història d'Europa que van del 1895 al 1925: la fi d'una època, l'inici de les guerres mundials, l'entrada de les masses en la història, el sorgiment dels règims totalitaris.

I Parvus, que havia estat el millor cervell del marxisme entès com a «mètode revolucionari» (com el definia), però també el primer que va albirar-ne els límits, fou en aquella postguerra l'adalil més convençut de la unitat econòmica i política d'Europa enfront de les entitats geopolítiques prevaricadores d'Amèrica i Rússia. Elaborà una sèrie de tesis en pro del sanejament i la reconstrucció de l'economia d'Alemanya i del continent europeu, avançant-se en molts aspectes a Keynes. Els darrers anys de la seua vida, promovia la unió de totes les forces democràtiques, dels socialistes als liberals, fou assessor personal de Friedrich Ebert, alhora que s'ocupava rere las bambolines dels problemes del Tractat de Versalles, els pactes de Rapallo i Locarno i tingué un paper decisiu en la derrota de l'intent de colp d'estat de dretes de Kapp. No fou gens casual el fet que després de l'assassinat de Walter Rathenau, la víctima designada per a un altre atemptat, que tanmateix fracassà, fos ell. Mentre els nazis l'identificaven com a emblema del món d'idees i de l'Alemanya que ells volien anorrear, poc després de la seua mort (1924), Stalin el va assenyalar com el principal promotor de l'heretgia amb la vista posada a preparar la liquidació de Trotski.

No fou mai home de partit tot i la prolongada militància en els rengles de la socialdemocràcia alemanya i els seus estrets lligams amb la socialdemocràcia russa malgrat les polèmiques tant amb els bolxevics com amb els menxevics. I tot i el paper de primer ordre que va exercir a Petersburg durant la revolució de 1905. O l'ajuda decisiva que prestà a Lenin el 1917. Era un *outsider* que resumia en si mateix —cas excepcional i únic en la història del segle— el pensament i l'acció revolucionaris i la genialitat del màner capitalista, el rigor dels estudis d'estadística i economia financera i el gust per l'aventura. Conegué les presons alemanyes, russes, turques, la deportació a Sibèria i els grans hotels d'Europa. Conreà l'assagisme, el periodisme, la feina editorial i les conspiracions. Tenia una marcada capacitat d'anticipació política i no defugia la diplomàcia secreta, el treball tenaç i el lliurament als plaers de la vida. Combinava la lucidesa teòrica i els projectes grandiosos, la vena d'escriptor i l'habilitat en la gestió de grans empreses d'importació i exportació. Subvertia els dogmes de l'ordre establert, però també els del moviment socialista. Dominava les llengües i cultures més variades: ídix, rus, alemany, turc, ucraïnès, francès.

Als escrits de Lenin —que d'altra banda l'estimava i el temia— apareix citat sovint. El mateix passa amb Rosa Luxemburg i Trotski, que va escriure a les seues memòries: «Parvus fou sens dubte la figura marxista més eminent del segle passat i dels començaments de l'actual. Dominava plenament el mètode de Marx, posseïa una visió de llarg abast, estava al corrent de tot el que realment importava en l'arena internacional».

Però també des de l'altre costat, des del costat del món de l'aristocràcia de la política i de la cultura alemanyes, els judicis sobre Parvus no son menys admiratius. El comte Harry Kessler, membre de la *high society* alemanya i un dels majors experts en art, amic d'Einstein, Grosz, Becher, Maillol, Cocteau o Gide, parlava en aquests termes de Parvus als seus diaris: «Helphand és un Sòcrates increïblement gros i la seua ment és tan immensa com el seu cos».

El catòlic Victor Naumann, ambaixador i cap de l'oficina de premsa del Ministeri d'Afers Exteriors alemany va deixar el judici següent sobre Parvus:

Hi ha imatges tan diverses sobre Helphand que jo, que en la darrera fase de la guerra el vaig tractar sovint, no puc deixar d'afegir-hi també la meua. Vaja per davant que ens situàvem en posicions polítiques diametralment oposades i tots dos ho sabíem. Jo era monàrquic, mentre que Helphand, un dels artífexs de la Revolució russa del 1905, era un socialista convençut, per bé que és del tot fals considerar-lo un bolxevic, com han fet els seus enemics. Si el 1905 actuà en pro de la instauració dels soviets, de seguida se n'adonà que aquesta institució, que ell definia com a provisional, havia estat transformada en permanent pels qui

donaven suport als soviets. Era una força de la naturalesa, la barreja de dues races havia imprès en ell un caràcter absolutament original. Era molt més expert en economia política que no en política internacional. I molt més un crític de l'ordre o el desordre existent que no un constructor. La seua intel·ligència era simplement omnicomprendiva i no es limitava als coneixements polítics: d'aquest home... he sentit els judicis més genials i subtils sobre filosofia, literatura o pintura. Se'l podia combatre o estar-hi d'acord, però en cap cas ignorar-lo, perquè era massa important. No se'l pot mesurar amb els patrons habituals, no es pot avaluar la seua dimensió amb els criteris limitats i convencionals que s'usen per a les intel·ligències habituals un home que va estar empresonat durant mesos a Sibèria i a les tenebres de les masmorres subterrànies de la Fortalesa de Petropavlosk i no va enfollir. Durant hores estudiava de memòria filosofia, història, matemàtiques, física, per a ser més fort que el seu infaust destí. Els seus màxims esforços s'adreçaren a aconseguir una ràpida pau entre Rússia i Alemanya que obligués també les potències occidentals a sumar-s'hi. Cercava amb total determinació una revolució a Rússia i volia aportar tot el que pogués a aquesta empresa de pau. Atès que no hi havia manera de posar-nos d'acord amb els homes de Kerenski, va cometre un error del qual després es va penedir amargament: enviar a Rússia, amb el suport del canceller del Reich i de l'Estat Major, els bolxevics exiliats a Suïssa per tal que esdevingueren els organitzadors de la pau. Pensava que podria dirigir-los des d'Alemanya i aquest fou el seu error fatal. Després ningú es va sentir tan decebut com ell davant el tipus de règim que varen instaurar, els seus mètodes, i la seua estupidesa econòmica.

El diari de Kurt Riezler, conseller secret i factòtum del Ministeri d'Afers Exteriors alemany i negociador rere les bambolines de la pau de Brest Litovsk, donen testimoni de l'autoritat de què gaudia Parvus. En aquest manuscrit que només fou publicat, després de moltes vacil·lacions, el 1972 es llegeix a l'entrada corresponent al 21 de novembre de 1917:

Tinc la sensació que el telegrama de Parvus que he retransmès ha causat la impressió que estic sota la seua influència. Però no podia negar-me al seu desig. Quan vaig comprovar que els bolxevics no li ho explicaven tot, vaig haver d'utilitzar altres vies més enllà d'ell i malgrat ell... Ell mateix deia que Lenin i Trotski, que havien estat en una època anterior deixebles seus i que ell va promoure, podien tenir la temptació de marginar-lo.

L'historiador que va tenir cura de l'edició remarca que «Riezler ponderava considerablement les qualitats de Parvus, al qual situava fins i tot, pel que fa a capacitat, per damunt de Lenin».

Naumann i Riezler no eren només alts funcionaris del govern, sinó també homes de gran cultura, escriptors i assagistes. Després de l'arribada de Hitler al poder, el segon va ensenyar en universitats nord-americanes i publicà, en anglès, obres importants sobre la filosofia i l'estètica de la Grècia antiga. Com al mateix Parvus, li amargà la vida el remordiment per haver estat un dels organitzadors de l'operació que permeté a Lenin de prendre el poder. Però ell, que va morir el 1955, trenta anys abans que Parvus, sí que tingué ocasió de comprovar totes les incalculables conseqüències i l'abast històric d'aquell fet.

L'historiador G. Katlov ja havia parlat de la «conspiració del silenci» sobre com es va produir la Revolució russa de febrer del 1917, sobre la qual ha publicat l'obra fins ara més seriosa i exhaustiva. Es planyia d'una «ocultació volguda» dels fets per part soviètica, però també alemanya (com en el cas de les revelacions de Bernstein el 1921 o de la publicació frustrada dels diaris de K. Riezler el 1964). També de com eren de «decebedores» les memòries dels polítics alemanys que tingueren un paper destacat en la Primera Guerra Mundial i en la política envers Rússia: de Kühlmann a Nadolny, de Ludendorf a Helfferich i Scheideman. Encara més hermètica fou la capa del silenci que es va estendre sobre Parvus: no tan sols sobre el seu paper en aquest context, sinó sobre tota la seua vida i activitats. Tanmateix, sí que n'hi hagué referències denigradores a càrrec d'exiliats russos derrotats com ara a les revelacions del coronel del contraespionatge rus B. Nikitin i al llibre de l'eminent historiador S. P. Melgunov, apareguts en rus a París el 1937 i el 1940. Ambdós feien llum sobre aspectes inesperats del rerefons de la Primera Guerra Mundial i la Revolució russa, i donaven espai a la figura d'un misteriós Parvus, del qual llavors no sabia gairebé res la historiografia occidental, escassament assabentada de les coses russes tret de comptades excepcions.

La confirmació definitiva vingué arran de la descoberta pels aliats, després de la derrota nazi del 1945, d'un important conjunt de documents secrets dels arxius alemanys entre els quals hi havia els referents a la *Revolutionierungspolitik*, és a dir, a la «política de foment de la revolució» a Rússia duta a terme pels alemanys en el context de la guerra del 1914-1918 i de la qual Parvus resultava l'artífex principal. Els primers documents foren publicats per G. Katkov el 1956, i aviat hi seguirien els extensos reculls de W. Hahlweg sobre el retorn de Lenin a Rússia i de Z. A. B. Zeman sobre Alemanya i la Revolució russa.

D'altres obres vindrien posteriorment a enriquir la documentació sobre la qüestió, com ara el revelador llibre de N. Futrell sobre les activitats clandestines dels revolucionaris russos a Escandinàvia, que fou el primer a parlar de Kesküla i de l'Institut i la companyia comercial de Parvus i Hanecki, o bé el relat del viatge de Lenin de Zuric a Petrograd, el més fidel dels quals fou el que va publicar

N. F. Platten Jr., fill del conegut comunista suís que salvà la vida a Lenin arran del primer atemptat i que amb el temps fou enviat a morir al gulag per Stalin.

Entre altres coses, però no només, totes aquestes publicacions tornaven a posar damunt la taula un interrogant que ja s'havien plantejat els historiadors: ¿el viatge de Lenin, organitzat per Alemanya —llavors en guerra amb Rússia—, fou una decisió improvisada, imposada a Lenin per la urgència de fer-s'hi present després de la inesperada revolució de febrer i la caiguda del tsarisme, i imposada també a Alemanya per les dificultats militars i l'entrada dels Estats Units en la guerra, o bé fou el fruit d'un acord que venia de lluny, sobre la base del qual Alemanya es comprometia a ajudar els revolucionaris russos per tal que afebliren des de dins el país enemic i li garantiren la pau en cas d'èxit? Per raons òbvies, la historiografia soviètica ha mantingut sempre la primera tesi, mentre que a Rússia ja al juliol de 1917 i al món occidental tot seguit es va donar crèdit a la tesi d'una conjura deliberada alemanya-bolxevic. Avui aquesta tesi apareix encara més plausible, però hi ha historiadors que esperen confirmacions addicionals les quals, tot i la *glasnost*, probablement no arribaran. Tanmateix, no hi hauria motiu per amagar res: ¿que potser la Resistència europea al nazisme s'ha avergonyit mai de l'ajuda dels aliats tot i que estaven en guerra amb els seus països respectius? El problema no és moral, sinó històric. D'altra banda, moltes fonts soviètiques, si es consulten amb atenció, ofereixen punts de referència de gran interès. Aquest llibre se n'ha beneficiat, com ja se n'havien beneficiat altres, a l'igual que s'ha beneficiat dels diaris de Kurt Riezler, els quals, finalment publicats, tot i que amb llacunes, són un testimoni indefugible per a la història de la Primera Guerra Mundial i les relacions russo-alemanyes.

A la llum de tota aquesta documentació es pot ben dir que els tres protagonistes —Lenin, Parvus, Alemanya— estigueren en contacte conscient i el nivell dels compromisos respectius i la seua actuació varià segons el descabdellament dels esdeveniments i segons la capacitat de pressió que en cada moment podien exercir els uns sobre els altres. Aquesta mena de pactes de conveniència entre enemics, com ho eren les parts, no es fan amb clàusules precises i estables, i no tan sols pel seu evident caire de conspiració, sinó també perquè els pressupòsits que els havien determinat varien i perquè les conjuntures són canviants. No tenen mai un format clar i unívoc i per això tampoc pot tenir-lo la interpretació que se'n fa.

Un element fins ara desatès pels estudiosos de la Primera Guerra Mundial, de la Revolució russa de febrer i de tot el període posterior fins al cop d'estat bolxevic i encara després, havia doncs emergit amb tota la seua gran càrrega històrica: Parvus. La descoberta posterior fou el seu enorme paper com a teòric i polític marxista a cavall dels dos segles, cosa sobre la qual els teòrics oficials del partit comunista

soviètic i de la socialdemocràcia alemanya continuaven callant fins i tot, encara, als anys seixanta. Aquesta recuperació es deu principalment a Z. A. B. Zeman i altres, que publicaren diversos articles sobre la qüestió el 1962. Hi seguiren a escassa distància dos llibres sobre la vida de Parvus, similars però no idèntics en les dues versions alemanya i anglesa, escrits a quatre mans per W. B. Scharlau i Z. A. B. Zeman. En aquest punt el personatge entrà definitivament en la historiografia especialitzada i informada. Així el trobem esmentat i no de passada a les obres d'I. Deutscher sobre Trotski, de D. Shub i de P. J. Nettle sobre Rosa Luxemburg i altres, com la ja citada de G. Katkov sobre la Revolució russa de febrer, així com a Itàlia als escrits de G. Magliardi, M. I. Salvadori, V. Strada o V. Zilli. Totes aquestes obres fan referència quasi exclusivament al Parvus teòric marxista i revolucionari, tal com el va definir Peter J. Nettle: «el gran *condottiero* del socialisme revolucionari alemany i rus».

Fora de l'àmbit de la literatura especialitzada, fou Solshenitsin qui va veure en Parvus una gran figura del moviment revolucionari rus i europeu, l'antagonista de Lenin, en el seu important cicle novel·lístic *Krasnoe koleo* ('La roda vermella'), on en fa un retrat molt viu i ple de detalls significatius. També l'escriptor alemany Peter Weiss va fer de Parvus un dels seus personatges clau al drama *Trotski im Exil*, mentre que Enzo Betiza li dedica moltes pàgines del seu *Mistero di Lenin* amb una interpretació suggeridora i aguda.

Tanmateix, mancava encara una biografia completa i sobretot actualitzada, així com distanciada de les valoracions ideològiques internes al moviment. *Completa*, perquè havia d'incloure tots els moments de la vida de Parvus fins a la seua mort; *actualitzada* perquè havia de prendre en consideració totes les dades a l'abast fins avui mateix; *distanciada* de valoracions perquè la ubicació històrica de Parvus no pot ja veure's condicionada per les diatribes de partit, soviètiques o d'una altra parròquia. Perquè és una de les figures històriques que continuen interessant per les *seues* idees i les *seues* accions, independentment de les idees de l'època i de la tendència de la qual va formar part i a la qual continuà sent adscrit, sovint fins i tot en contradicció amb aquelles idees i accions. Cal doncs considerar-lo des d'aquesta perspectiva, avui que el moviment d'idees i la cultura en la qual es va moure se'ns presenten, en canvi, en vies de periclitat.

L'ambició d'aquest llibre és, doncs, d'oferir al lector un relat el més sintètic i unitari possible de la vida i de les múltiples activitats de Helphand-Parvus, contemplades totes dues, des del principi fins al final, en els dos escenaris en què es varen descabdellar: l'alemany i el rus. Aquest darrer ha estat fins ara el menys estudiat i cal esperar que allà on fins ara s'hi ha defugit la recerca, és a dir, a l'URSS, s'acabaran finalment els silencis i els vetos, ara que hom comença a dir algunes veritats sobre el

passat i els seus homes. Una altra dimensió de la vida de Parvus a la qual hem volgut dedicar atenció en aquest llibre és la que correspon al període de l'Alemanya de Weimar. En la meua aproximació, d'altra banda sumària, a aquells anys em sembla que hi he posat en relleu fets i aspectes de la seua obra que trobe d'interès i que no havia vist fins ara suficientment atesos ni tan sols a Alemanya.

Una de les dificultats de la reconstrucció del personatge és, sens dubte, la seua presència, de vegades simultània, de vegades alternada, en la història alemanya i russa en papers diferents i potser contradictoris. Però les dificultats apareixen ja en la fase de la documentació. Com han observat altres autors, això formava part de la seua personalitat: donar a conèixer el mínim possible de si mateix. Així va nàixer també el seu pseudònim definitiu, tant en el seu significat llatí com en el significat rus de *parus*, la «vela» menada pel vent molt lluny de l'Odessa dels orígens. Així va nàixer la «llegenda Parvus» i ho va fer molt d'hora: ja a Saxònia, després a Munic, després a Rússia i sobretot a Petersburg, després als Balcans i arreu. En aquest sentit, m'agradaria evocar ara un fet personal. Cap al 1910 a Viena s'especulava al voltant de Parvus als ambients d'esquerra i intel·lectuals i fou allà que un dia el va veure el meu pare, anomenat llavors René Armand Cveteremik, quan freqüentava el Caf  Central i es tractava amb Joff  i Alfred Adler, el deixeble de Freud que havia abandonat el mestre i mantenia contacte amb Miguel de Unamuno i Eugeni d'Ors a Espanya. Parvus era encara una llegenda al Berlín dels primers anys vint, on l'anònim operador de borsa que era el pare de l'autor sentia esmentar sovint el seu nom i sabia de la seua aurèola d'accionista tan h bil com misteriós i després llegia a la premsa tant de dretes com d'esquerres denigracions i justificacions obertament desenfocades sobre el personatge. Algú el va induir a travessar la porta de Schwanenwerder, però una visita tan casual i precipitada, de cap manera podia donar resposta a la seua curiositat. Tanmateix, n'hi hagué prou, amb aquella visió fugissera, per a transmetre als amics i als fills l'eco de la llegenda. Un eco que, com és de llei, reitera i augmenta el so que el va originar. Així doncs, l'autor ha volgut travessar també aquella porta per a entrar a fons en la vida de Parvus. I d'aquesta pruija va n ixer el llibre.

La present biografia de Parvus ha sigut possible també gràcies al suport de la Facultat de Magisteri de la Universitat de Messina i als seus *Annali*, en els «Quader-ni» dels quals vaig publicar el 1984 un treball preliminar: l'assaig *Parvus, una figura anticipatrice*, al qual em permet de remetre per a ulteriors precisions o aprofundiment sobre els escrits teòrics i polítics d'Alexandr Helphand. [...]  

1983-88

Traducció de Gustau Muñoz